

Úvod do studia literatury

PhDr. Ivana Ryčlová, Ph.D.

3/ JS

Literární druhy a žánry

- Epika – velká – střední – drobná
  - Protiklad lyriky
  - Žánr syžetový (má děj)
  - Vyprávěcí čas – minulý (event.přítomný – dialog)
  - Formy výpovědi
    - Er-forma
    - Ich-forma
    - Du-forma (výjimečně)

Повествовательные жанры (výpravné žánry)

- Граница между малой и большой формами не может быть твердо установлена (pevně stanovena)
- Фабула, действие (fabule, dějová osnova)
- Сюжет (syžet, děj, látka, námět)
- Сюжетный (dějový)

Большая эпика (velká epika)

- Epos (hl. žánr starověku), román (od renesance)
- Героический эпос, эпопея (hrdinský epos, též epopěj)
  - Děj
    - zasahují bohové a mytologické bytosti
  - Epická šíře
    - Hl.dějová linie – děje vedlejší (epizody)
    - Vyprávění plyne pomalu
    - Autor v pozadí (epická objektivita)
  - Výrazová forma
    - Verš, v antice vesměs hexametr

Nejstarší eposy

- Staroindický epos (nejstarší)
  - Epos o Gilgamešovi
    - z 2. tisíciletí př. n. l. líčící dobrodružství sumerského krále Gilgameše.
- Řecký epos
  - 8. st. př. n. l.

- 2 Homérovy eposy
  - Illias (inspirováno skutečnou událostí- dobývání města Tróje)
  - Odyssea (útrapy Odyssea, který se vrací z Trojské války)
- Typické pro homérický epos: podává historii krátkého dějového úseku (51 dní, 41 dní)

Hrdinský epos středověký

- Stejně jako epos homérický se vyvinul z ústní lyriky
  - Píseň o Rolandovi
    - Starofrancouzský epos neznámého autora z 12.st
    - Odehrává se v období vlády Karla Velikého (franká říše)
    - Spojuje pověsti o Karlu Velikém a o hrdinech kolem jeho osoby
    - Oslavuje hrdinství středověkého rytíře (Roland), boje za křesťanské ideály
      - Roland umírá spolu s celou svojí družinou (12 rytířů) v hrdinném boji, když chrání tyl vojska Karla Velikého při návratu do vlasti po 7leté křížácké válce
    - Zákl.motiv
      - Statečnost a věrnost svému pánovi (Karlu Velikému)
  - Veršovaná forma
    - 4 tisíce desetislabičných veršů

Rytířský epos a kronika (рыцарский эпос, хроника)

- Vystřídaly středověký hrdinský epos
- Rytířský epos
  - Náměty nemají celonárodní charakter
  - Odrážejí životní ideál rytířstva
  - Prostoupen pohádkovými a kouzelnými motivy
    - Keltská legenda o králi Artuši a zlatém grálu - inspirace pro lit. díla mnoho autorů
      - Podle legendy byl nemanželským synem britského krále Uthera Pendragona
      - Vychován kouzelníkem Merlinem
      - Víly odvázejí smrtelně raněného Artuše po boji s Mordredem (Artuš Mordreda zabije, ale sám je smrtelně raněn) na ostrov Avalon v Jiném světě...

Další druhy eposů

- Epos
  - Zvířecí (животный эпос)
  - Duchovní (духовный эпос)
  - Idylický (идиллический)
  - Reflexivní /moderní (рефлексивный)

Román (роман)

- V moderní literatuře (od renesance) představuje žánr velké epiky
- Zdroje moderního románu (2)
  - Španělský pikareskní román 16. st.
    - špaň. „pícaro“ – šibal, chytrák, dareba, šejdíř, filuta
    - prototypem je anonymní dílo zvané podle hl. postavy Lazarillo z Tormesu, 1554 (sluha dvou pánů)

- Kompozice: řada novel

x

na rozdíl od hrdinskému eposu je zde hl.postavou „nehrdina“ (prohnaný šibal)

- slouží k vykreslení soudobé společnosti
- Miguel Servantes de Saavedra Don Quijote de la Mancha

Don Quijote de la Mancha

- Autor chtěl původně zesměšnit středověké rytířské romány
- Vytvořil literární typy
  - Důmyslný rytíř“ Don Quijote
    - oddaný nekompromisně svému ideálu

x

- sluha Sancho Panza

- Z hlediska kompozičního
  - jde stejně jako pikareskního románu o řadu novel

Morfologické rozpětí románu

- Obliba románu – žánr má mnoho variant podle různých hledisek (по разным точкам зрения)
- Podle hledisek obsahových (по содержанию)
  - Historický (исторический роман)
  - Ze současnosti (о современности)
  - Utopický (утопический)

Morfologické rozpětí románu

- Další možnosti dělení románu jako žánru
  - Psychologický román historický
  - Společenský ze současnosti
  - Sentimentální
  - Aristokratický
  - Kriminální
  - Pikareskní
- Z hlediska výpovědní formy
  - ! Epistolární román (Goethe: „Utrpení mladého Werthera“)